

УДК 330.141:669(077.64)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ**Бут Т.В.***E-mail: tatyanaabut1979@mail.ru**Запорізький національний технічний університет*

У статті досліджується розвиток металургійного комплексу регіону. Проведено аналіз сучасних підходів до оцінки та прогнозування розвитку металургійного комплексу регіону. Досліджено міжгалузеві зв'язки металургії в системі прогнозів економіки, які адаптовано до реальних умов Запорізького регіону. Визначено систему взаємозв'язку між окремими блоками і алгоритм проведення прогнозних розрахунків. Запропоновано напрямки розвитку металургійного комплексу Запорізького регіону. Доведено, що оцінку розвитку металургійного комплексу потрібно проводити за такими етапами: визначення цілей оцінювання розвитку; постановка завдань оцінювання; визначення критеріїв та параметрів оцінювання; отримання результатів; оцінювання результатів і розробка прогнозів подальшого розвитку. При виборі методів оцінювання рекомендовано застосування багатовимірних математико-статистичних методів та стратегічний аналіз.

Ключові слова: металургійний комплекс, оцінка, прогнозування розвитку, міжгалузеві зв'язки

UDC 330.141:669(077.64)

MODERN APPROACHES TO THE ESTIMATION AND PREDICTION OF THE DEVELOPMENT OF THE METALLURGICAL COMPLEX OF THE REGION**But T.V.***E-mail: tatyanaabut1979@mail.ru**Zaporozhye National Technical University*

The article explores the development of the metallurgical complex of the region. The analysis of modern approaches to the estimation and prediction of the development of the metallurgical complex of the region. Cross-sectoral metallurgy links in the system forecasts the economy have been investigated and adapted to the real conditions of the Zaporozhye region. The relationship between the individual blocks and the algorithm of the predictive calculations has been defined. Direction for the development of the metallurgical complex of Zaporizhzhya region has been proposed. We have proved that the assessment of the metallurgical complex should be conducted in the following stages: defining the objectives of the evaluation; setting objectives assessment; definition of criteria and parameters evaluation; the results; evaluation of results and development forecasts for future development. When selecting evaluation methods recommended the use of multivariate mathematical and statistical methods and strategic analysis.

Keywords: metallurgical complex score, prediction of cross-sectional relationships

Актуальність проблеми. Металургійний комплекс Запорізького регіону є ключовим в економіці регіону. Це підтверджується тим, що в регіоні виробляється більше 20% загального обсягу сталі та феросплавів в Україні та надходженням до бюджету регіону суттєвої частки ВВП. Одним із проявів кризової ситуації в металургійному комплексі області в 2013 р. стало падіння обсягів реалізації продукції металургійного виробництва порівняно з 2010 р. на 4,9 % [1, с. 65 – 66]. Це спричинено нестабільним становищем в економіці країни, тому від обґрунтованого визначення напрямків розвитку металургійного комплексу залежить розвиток економіки Запорізького регіону. Складність проблеми оцінки розвитку металургійного комплексу визначається особливостями систем управління, складністю технологічних процесів, існуючих інноваційних потенціалів на підприємствах комплексу. Вирішення всіх цих проблем передбачає створення системи показників, що характеризують ефективність використання наявних і потенційних ресурсів. Таким чином, дослідження проблем оцінки розвитку металургійного комплексу з метою підвищення ефективності його функціонування є актуальною проблемою.

Аналіз останніх наукових досліджень. Так, серед зарубіжних вчених проблеми розвитку металургійного виробництва та формування вертикально-інтегрованих зв'язків в гірничо-металургійній промисловості розглядала Архіпова Ю.О. [2]. Серед вітчизняних науковців проблеми і перспективи розвитку металургійної промисловості України досліджували Нікітін П.О. [3], Кислова Л.А. [4], Гаркуша О.М. [5]. Вплив світової економічної кризи на функціонування металургійної галузі України визначала Капранова Л.Г. [6]. Аналіз перспективних напрямків державного регулювання розвитку металургійних підприємств України проводив Горбенко Г.М. [7]. Методику прогнозування споживання плоского прокату досліджував Яценко О.В. [8].

Однак, незважаючи на значний обсяг наукових публікацій щодо дослідження різних сфер діяльності та проблем розвитку металургійного комплексу України і світу, залишається поза увагою вчених проблема визначення підходу до оцінки та прогнозування розвитку металургійного комплексу Запорізького регіону.

Метою роботи є аналіз сучасних підходів до оцінки та прогнозування розвитку металургійного комплексу Запорізького регіону.

Викладення основного матеріалу дослідження. Аналіз сучасного стану металургійної галузі України, проведений Л.Г. Капрановою [6], дав змогу стверджувати, що Україна має конкурентні переваги на міжнародному ринку металопродукції тільки за 8 позиціями зі 143, експорт металопродукції характеризується сировинною спрямованістю і практично повною відсутністю в його структурі високотехнологічних марок сталі.

В працях О. Гаркуші [5] розглядається світова металургійна галузь у системі глобальної конкуренції, остання визначається інтегрованою структурою, під якою автор розуміє сукупність споживчої та виробничої конкурентоспроможності суб'єктів глобальної економіки, що уможлиблює виокремлення складових елементів сукупного попиту і пропозиції, в яких поряд з інституціональною, зовнішньоекономічною складовими розвиваються і превалюють технологічні, еколого-економічні та соціокультурні елементи.

Питання регулювання експортної діяльності підприємств чорної металургії України розглянуто в дослідження Г. Горбенко [7]. Обґрунтовано висновки, що експортна політика України щодо підприємств металургійної галузі може носити характер зваженого протекціонізму при використанні інструментів грошово-кредитної, інвестиційної, інноваційної, податкової, регіональної, екологічної політики, дозволених СОТ та ЄС.

Кислова Л. А. досліджує проблеми міжнародної економічної діяльності кран в умовах глобалізації ринку чорних металів [4]. Основною тенденцією розвитку чорної металургії світу вона визначає перенесення металургійного виробництва в країни, що розвиваються, через близькість до основних районів видобутку високоякісною руди, зростання місцевого споживання, лояльність екологічних стандартів щодо металургійного виробництва та дешеву робочу силу. Не менш важливою є тенденція до концентрації виробництва.

Так, Яценко О.В. [8], обґрунтував підхід до розробки методики короткострокового прогнозування споживання плоского прокату, присвячений аналізу методичних основ короткострокового прогнозування споживання плоского прокату, моделюванню зв'язку між ВВП і споживанням плоского прокату, а так само моделюванню зв'язку між динамікою світових цін на нафту і ВВП на прикладі України, Росії, США, Туреччини, Ірану та Індії.

Металургійний комплекс Запорізького регіону, який за обсягами виробництва посідає третю сходинку в Україні, відіграє провідну роль в економіці області. Комплекс чорної металургії Запорізького регіону сформувався у складі аглодоменного, сталеплавильного, прокатного, метизного, коксохімічного виробництв та виробництв вогнетривів. Провідними підприємствами галузі є ПАТ МК «Запоріжсталь», який за виробництвом продукції посідає четверту сходинку серед металургійних підприємств із повним циклом виробництва, завод спеціальних сталей ПАТ «Дніпроспецсталь», феросплавний завод ПАТ «Запорізький ЗФ», коксохімічний завод ПАТ «Запоріжжкокс», завод з виробництва вогнетривів ПАТ «Запоріжвогнетрив» та підприємство з виробництва алюмінію ПАТ «Запорізький алюмінієвий комбінат».

За результатами досліджень діяльності провідних металургійних підприємств визначимо напрямки розвитку металургійного комплексу Запорізького регіону:

- розвиток киснево-конвертерного та електросталеплавильного виробництва зі збільшенням обсягів безперервного розливу сталі;
- вилучення з експлуатації морально та фізично застарілих агрегатів та нерентабельних виробництв;
- завершення будівництва та реконструкції незакінчених об'єктів металургійного комплексу;
- підвищення конкурентоспроможності продукції шляхом зменшення енерго- та матеріалоємності продукції, трудових витрат та удосконалення інфраструктури та впровадження досягнень науково-технічного прогресу.

Тому визначення підходів до оцінки та прогнозування розвитку металургійного комплексу Запорізького регіону зумовлено необхідністю вирішення наступних завдань:

- обґрунтувати пріоритети розвитку підприємств металургійного комплексу у взаємозв'язку з процесами оновлення основних фондів та розвитку галузевої структури економіки;
- визначити вимоги до сортаментної структури підприємств металургійного комплексу з боку галузей-споживачів, взаємно пов'язати прогнозні обсяги виробництва основних видів металопродукції з прогнозними показниками, використовуваними в натурально-вартісний моделі міжгалузевих взаємодій;

– визначити вимоги до технічної реконструкції підприємств металургійного комплексу з боку її галузей-споживачів і постачальників ресурсів.

Начасі є загально визначена точка зору, що показники розвитку металургійного комплексу регіону можна оцінювати за такими методиками: методика «зіставлення з базою»; методика зіставлення діяльності даного об'єкта з результатами роботи інших аналогічних об'єктів управління; методика зіставлення не з реальною, а з нормативною базою або із нормативом, що науково обґрунтований з урахуванням впливу зовнішнього середовища. Останню методику вважають найперспективнішою.

Таким чином, узагальнюючи вищенаведене можна зазначити, що для кількісної оцінки необхідно розробити систему оптимальних критеріїв та показників оцінювання розвитку металургійного комплексу регіону, які мають комплексний характер оцінки всіх сфер діяльності металургійного комплексу регіону.

Начасі існують два основних підходи до оцінки функціонування та розвитку об'єкта: на основі використання системи елементарних економічних показників та одного економічного показника. Більшість науковців дотримуються думки, що складні явища, процеси неправомірно характеризувати одним економічним показником. Отже, проблема визначення узагальнюючих показників зводиться до їх побудови на основі математичного підходу. Узагальнені показники, що побудовані за математичними методами приймають значення від 0 до 1 [9, с. 218].

Запропоновано оцінку розвитку металургійного комплексу регіону проводити за такими етапами:

- визначення цілей оцінювання розвитку;
- постановка завдань оцінювання;
- визначення критеріїв та параметрів оцінювання;
- вибір методів оцінювання;
- одержання результатів;
- оцінювання результатів;
- розробка прогнозів подальшого розвитку.

Традиційна схема прогнозування виробництва та використання металу в економіці включає дослідження послідовних складових стадій переробки металу (ресурсний підхід) або вивчення можливостей

задоволення, обсяг якого задається екзогенно на попит на метал (спробний підхід). До числа основних блоків традиційної схеми входять:

- визначення зовнішніх умов і вимог до процесу галузевого розвитку (попит на метал, ресурсна база галузі);

- оцінка ефективності окремих стадій металургійного виробництва, обумовлена галузевими факторами (ресурси, технологія, якість продукції);

- забезпечення збалансованості і пропорційності у розвитку металургійних виробництв та узгодженості вимог пов'язаних з виробництвом;

- визначення виробничих та інвестиційних можливостей діючих підприємств, що сприяють реалізації стратегії галузевого розвитку.

Але зміни, що відбуваються в економіці Запорізького регіону, істотно змінили традиційні зв'язки галузевих розробок, сприяли зниженню якості прогнозів.

Тому пріоритет окремих проблем визначає систему взаємозв'язку між окремими блоками і алгоритм проведення прогнозних розрахунків, а саме:

- блок А. В рамках узагальнених макроекономічних матеріалів не може бути відведено значного місця галузевим проблемам. Макропрогнози не виходять за рамки фінансової стратегії, не враховують особливості металургійного комплексу.

Металургія є комплексним об'єктом, і форми прояву макроекономічних процесів у різних підгалузях істотно розрізняються. Існують взаємозв'язки між функціональним навантаженням на галузь і процесами формування технологічних укладів. Тому дослідження металургії в системі національної економіки не може бути зведене тільки до дослідження динаміки агрегованих галузевих показників;

- блок Б. Роль ведучої ланки більшості прогнозних-аналітичних досліджень, що проводяться в даний час, відводиться підприємствам. Проблеми металургії, представлені в рамках заводських або консалтингових досліджень втрачають регіональну значимість, так як не враховують належною мірою вплив макроекономічних факторів розвитку, без розгляду яких неможливо пояснити – чому за обмежений проміжок часу обсяги споживання металу збільшуються в або зменшуються;

– блок В. Методична основа прогнозно-аналітичних досліджень розвитку металургії як складової частини макроекономічних процесів включає аналіз металургії на основі оцінок стану процесів виробництва і споживання металу, їх зв'язку з відтворювальними процесами і процесами трансформації міжгалузевих зв'язків в економіці Запорізького регіону. Підходи до аналізу металургійного комплексу в системі регіонального прогнозування визначаються цілями дослідження, характером використовуваної інформації та методичними прийомами її обробки (рис. 1). При аналізі процесів у металургії необхідно забезпечувати відповідність цілей дослідження його об'єкту.

Виділимо три основних аспекти функціонування металургії, що представляють інтерес при аналізі та прогнозуванні її розвитку:

- вирішення проблем макроекономічного і міжгалузевого розвитку;
- рішення внутрішньогалузевих виробничо-економічних завдань;
- рішення спеціальних питань ефективності розвитку і вузлових моментів ринкових відносин, узгодженості розвитку на рівнях: економіки в цілому, галузі, підприємства.

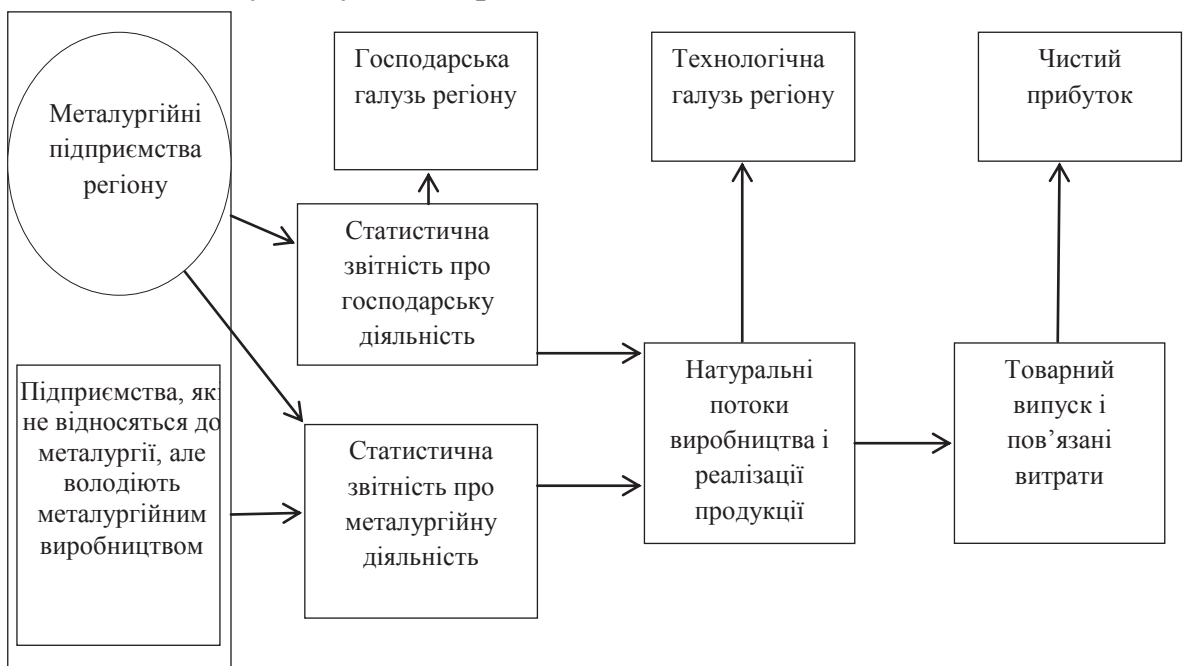

Рис. 1. Основні підходи до досліджень металургійного комплексу регіону

Таким чином, в процесі галузевого прогнозування найбільший інтерес представляють три взаємопов'язаних аспекти функціонування і розвитку металургії: міжгалузевий, внутрішньогалузевої та виробничо-технологічний.

Таким чином, дослідження галузевої динаміки в контексті економічного розвитку регіону передбачає пошук відповідності між показниками функціонування металургійної галузі і показниками загальноекономічного розвитку на основі вивчення системи міжгалузевих взаємодій металургії.

Висновки. Доведено, що оцінку розвитку металургійного комплексу потрібно проводити за такими етапами: визначення цілей оцінювання розвитку; постановка завдань оцінювання; визначення критеріїв та параметрів оцінювання; отримання результатів; оцінювання результатів і розробка прогнозів подальшого розвитку. При виборі методів оцінювання рекомендовано застосування багатовимірних математико-статистичних методів та стратегічний аналіз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Статистичний щорічник Запорізької області за 2013 рік. [за ред. В.П. Головешка]. – Запоріжжя: Головне управління статистики у Запорізькій області 2014. – 471 с.
2. Архіпова Ю.А. Формування вертикально-інтегрованого виробництва у гірничо-металургійній промисловості. Автореф. дис. канд.еко.наук., спец. 08.00.05. / Ю.А. Архіпова. – Хабаровськ, 2006. – 25 с.
3. Нікітін П.О. Проблеми і перспективи розвитку металургійної промисловості України / П.О. Нікітін // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький, 2011. – № 3. – Т. 3. – С. 18 – 22.
4. Кислова Л.А. Перспективы развития украинской черной металлургии в условиях глобализации мирового рынка металлов / Л.А. Кислова // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький, 2009. - № 1. – С. 182 – 188.
5. Гаркуша О.М. Світова металургійна галузь в системі глобальної конкуренції: автореф. дис.. канд. екон. наук: 08.00.02 / О.М. Гаркуша. – Донецьк, 2009. – 20 с.
6. Капранова Л.Г. Вплив світової економічної кризи на функціонування металургійної галузі України / Л.Г. Капранова // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Организации черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ: сб. науч. тр. – Севастополь – Донецк: ДонНУ, РФ НИСИ в г. Донецке, 2009, - С. 255 – 259.
7. Горбенко Г.М. Перспективні напрями державного регулювання розвитку металургійних підприємств України / Г.М. Горбенко // Механізм регулювання економіки, економіка природокористування, економіка підприємства та організація виробництва. – 2002. – № 1–2. С. 339 – 343.
8. Яценко О.В. Обґрунтування методики економічного прогнозування споживання плоского прокату. Автореф. к.е.н., спец. 08.06.01 – «Економіка, організація і управління підприємствами» / О.В. Яценко. – Дніпропетровськ, 2003. – С. 25 с.
9. Пономаренко В.С. Аналіз даних у дослідженнях соціально-економічних систем: монографія / В.С. Пономаренко, Л.М. Малярєць. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2009. – 432 с.